

Klášter Chilandar, založený roku 1198, je významným ohniskem východo-pravoslavné duchovnosti. Přestože Svata Hora utrpěla četné ztráty následkem řeckého povstání okolo roku 1928 a také chováním badatelů, kteří ji ochudili o řadu cenných materiálů, bylo díky uzavřenosti kláštera zachováno velké kulturní bohatství. Zároveň je však nutno zdůraznit, že se v případě těchto relikvií zdaleka nejedná jen o dědictví kulturní, nýbrž to, co má na nich cenu největší, je zejména hodnota náboženská. Především na malování ikon se vztahuje mnišské chápání umění, které je má za „teologii, která se vyjadřuje tvary a barvami“. Jan Damašský Zlatoústý vyjádřil v VII. století své pojetí tohoto druhu umění slovy: „Ikona, ostatně, není jen pedagogický prostředek k lidské dobrosrdečnosti, ona je symbol, pomník k vzestupu k Božství, symbolické a mystické vyjádření nevyjádřitelného a současně i cesta k chápání tohoto nevyslovitelného.“ Rozdíl mezi portrétem a ikonou pak spočívá v tom, že zatímco na portrétu spatříme zobrazení člověka, ikona představuje lidskou bytost spojenou s Bohem.

Ikony, které se na výstavě objevily, se vyznačují mimořádně vysokou kvalitou. Různé národní školy lze rozeznat díky bohatosti nuancí a variant. Soubor vystavených kopií není homogenním celkem. Nacházejí se v něm ikony srbské, ale i práce náležející k tzv. italsko-kritické škole, která v různých podobách přetrvává od XV. do XVII. století. Ty pak lze podle autora katalogu, který byl k výstavě vydán, akademika Dejana Medakoviće, pokládat za poslední rozmach byzantské ikony, jenž předcházela úpadku byzantského císařství a vůbec všech východo-pravoslavných států na Balkáně.

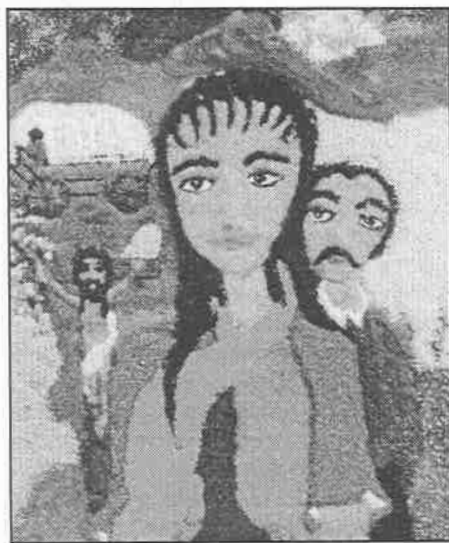
Výstava, která měla být oslavou umění malby ikon, sloužila zároveň jako připo-

mínka jednoho Čecha, mnicha Sávy Chilandarského, který působil v Chilandaru a popisoval život a práci v klášteřích Svate Hory. V samotném Chilandaru uspořádal i roztroušený klášterní archiv. *Vladislava Barhořová*

El luma romane jakhenca – svět očima Romů

6. 2. – 1. 3. 1998, přednáškový sál.

V roce 1991 bylo v Brně založeno Muzeum romské kultury, aby na základě originálních dokladů dokumentovalo kulturu Romů, lidí, kteří jsou již po staletí součástí naší společnosti, ale kteří se téměř po celou tuto dobu potýkají s mnohými našimi předsudky. Terénní výzkum, prováděný tímto muzeem, prokázal existenci nového fenoménu v romské komunitě – někteří Romové, postižení nezaměstnaností, začali rozvíjet své výtvarné vlohy. Muzeum začalo jejich díla shromažďovat a v roce 1997 z nich vytvořilo putovní výstavu.



Výstava uspořádaná v Lobkovickém paláci na Pražském hradě, kterou autorsky připravila Jana Horváthová-Holomková a výtvarně zpracoval Jan Duspěva, prezentovala malby, kresby, koláže, skleněné mozaiky a dřevěné plastiky z rukou třinácti autorů pocházejících (až na jednu výjimku) z různých míst bývalého Československa. Díla s různou uměleckou hodnotou lze ocenit zejména jako výpověď Romů o jejich chápání života i světa. Náměty tvoří jak tradiční romské hodnoty, jako je rodina, láska k dětem, úcta k předkům i ke stáří, romská čest a morálka, tak i současný život Romů (J. Bartoš-Biskup: Kopáči). Nečekaně živé je téma utrpení Romů za II. světové války, které zná většina autorů jen z vyprávění.

Velmi zajímavé jsou výtvarné techniky užívané těmito autory. Vedle klasických olejů na plátně či akvarelů dal nedostatek financí a absence akademického vzdělání vzniknout originálním výtvarným technikám. Náročné grafické listy nahrazuje D. Oláh drobným tečkováním propisovačkou na papíře. A. Kurej konkretizuje své obrazy reálnými postavami vystřiženými z fotografií. R. Dzurko lepí skleněnou drť na skleněnou podložku a vytváří tak velmi neobvyklá a působivá díla.

Největší působivost je však v romské bezprostřednosti, která z vystavených prací číší. Většina děl je blízká naivismu, typickému pro lidové umění. Nelze však přehlédnout jejich promyšlenost a zpracovanost. Tak docházíme ke zvláštnímu paradoxu. Ztráta práce, kterou mnohým Romům tržní prostředí přineslo, umožnila vznik velmi specifických a netradičních děl. Vypovídají o světě Romů určitě lépe než romantické příběhy minulého století nebo soudničky konce sto letí našeho.

Za pozornost však také stojí přístup vystavovatelů. Výstavu zahajovala ver-

nisáž, na které byla po delší době uvedena jedna ze skladeb S. Bodorové inspirovaných romskou kulturou (*Zpívej, Cikáne!*), představil se také interpret tradičních romských písní kytarista G. Horváth. Zakončení výstavy pak provázela módní přehlídka členů souboru Dětský svět a vystoupení romských souborů Čavorikani a Romane Romnija. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy uspořádalo při příležitosti výstavy seminář s romskou tematikou. K výstavě byl vydán barevný katalog. Záštitu nad výstavou převzal tehdejší předseda Senátu ČR P. Pithart, na přípravě výstavy se podílelo také Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (pod vedením Jana Sokola) a Vladimír Mlynář, ministr – mluvčí vlády. Tento výčet doprovodných akcí k výstavě včetně spolupracovníků uvádím proto, že právě zde se podařilo dospět ke komplexnímu propojení projektu zaměřeného na velmi aktuální problematiku.

Hedvika Novotná

Casanova v Čechách (Dvousté výročí úmrtí Giacomo Casanovy)
8.5. – 15.9. 1998, velký sál.

Národní muzeum ve spolupráci se Státním oblastním archívem a Státní památkovou péčí uspořádalo výstavu u příležitosti dvoustého výročí úmrtí italského dobrodruha a cestovatele, který byl zároveň typickým představitelem kultury 18. století, Giacomu Casanovy. Vzhledem k tomu, že posledních třináct let svého života strávil Giacomo Casanova v Čechách, kde je také pohřben, zaměřila se výstava hlavně na jeho vztahy k naší zemi.

Casanovovi umožnil pobyt v Čechách hraběte Josef Karel Valdštejn (vzdálený